

voor wijsgeerige problemen, waarin zich heel wat woude interesse menst, en hoe langer hoe verder zich van de werkelijkheid verwijderd. En... we moeten tot de realiteit terug. Zeker niet zonder beginselen, en niet zonder vaste overtuiging, want wie in de praktijk iets wil doen, moet eerst principieel weten, waar hij staat en waarheen zich zijn koers richt, doch bij het leeren kennen van deze grondwaarheden, en bij het indringen in hetgeen Gods Woord ons leert, hebben wij de werkelijkheid voor oogen te houden, zooals ze is, en niet, zooals grillige fantasie ze kleurt en vervormt. Hierin nu ligt de kracht van onze gereformeerde wereld- en levensbeschouwing. Ze is zoo door en door werkelijk. De gereformeerde belijdenis biedt, ja, de vertolking van de waarheid Gods, want die is eerder dan het gebeuren, maar deze vertolking is tegelijk de formuleering van de werkelijkheid en klopt met het leven, zooals het is. Wie dan ook waarachtig gereformeerd denkt en voelt, maakt geen scheiding tusschen leer en leven, tusschen theorie en praktijk, tusschen dogma en myetiek, tusschen principe en realiteit, maar in zijn belijdenis ziet hij de weerspiegeling van het werkelijke om en in hem, en door dat belijden wordt hij tot de realiteit en de praktijk gedreven.

Zoo ontstaat ook de sociale belangstelling.

Zeker als vrucht van Christus' liefde in ons. Maar... ik zou er liever iets anders aan toevoegen.

Deze factor drukt mij te eenzijdig het subjectieve uit.

Voorop moet gaan de erkenning van het recht Gods, en het zoeken van Zijn gerechtigheid, en de heilige eerbiediging van dat recht moet de drijfveer wezen. En nu weet ik wel, dat recht en liefde geen tegenstellingen zijn. Ik weet wel, dat, wanneer als motief de liefde tot den naasten op den voorgrond gesteld wordt, deze liefde geëfend dient om Gods wille, en we zoo toch weer bij zijn recht kunnen uitkomen, maar het is zoed, dat wij in deze tijden de echt-gereformeerde gedachte op den voorgrond plaatsen, dat het in alle vorige actie gaat om 's Heeren recht. Hier komen barmhertigheid en mededoogen niet het eerst aan 't woord. God eischt van ons, dat wij in de sociale verhoudingen Zijn gerechtigheid zullen najagen, en... daaruit moet de sociale belangstelling opkomen. En zeker, wie geleerd heeft voor Gods recht te buigen, kent Hem, Die aan dat recht heeft voldaan, en in zijn ziel is de liefde van Christus tot een vuur geworden, maar die liefde richt zich eerst op de gerechtigheid Gods, en op Zijn eer ook in het sociale leven.

Dat principe moet op den voorgrond staan.

Gods soevereiniteit moet ons leven beheerschen.

Wij moeten meer gereformeerd leven en denken, en m.i. is dit een fout van onzen tijd, dat dat grondprincipe niet krachtig genoeg leeft en werkt. Wij arbeiden en geven en stellen belang veel te veel uit subjectieve overwegingen en op zichzelf prijzenswaardige zielenreining. Bewogenheid en meevleuen geven te veel den toon aan. En zeker, die kunnen niet gemist worden, maar wanneer we in onze sociale actie, en ook b.v. bij den evangelisatiearbeid, deze factoren tot eerste krachten verheffen, raken we uit den koers, en zeilen we

den ethischen kant uit. Wij moeten gereformeerd blijven. Vooral in onze motieven. En dan is er geen sociale belangstelling mogelijk, wanneer niet in de harten leeft de diepe overtuiging van het recht Gods, en Zijn soevereiniteit het denken en willen en doen beheerscht!

Dat is de kracht van het Calvinisme geweest. En het geheim zijner overwinning.

Men leze er het bekende werk van Troeltsch maar op na.

Tot dien kern der belijdenis moeten we terug. Ons hoofddogma moet meer in het middelpunt staan.

Ook bij onze studenten.

Dan is er opwaking en herleving en reformatie mogelijk, en worden we als vanzelf tot de werkelijkheid en den arbeid gedreven, want in deze belijdenis liggen naar het woord van Troeltsch „nach allen Seiten Antriebe zur Aktivität, zu einem vollen Einsatz der Person in die Welt- und Gemeinschaftsaufgaben, zu einer rastlosen, eindringenden, und gestaltenden Arbeit“.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Zijn er Zoo?

Onlangs schreef ik een artikeltje over „De mentaliteit van den evangelist“. U weet wel, het artikel, dat....

Een broeder zond mij nu dezer dagen een artikel, dat daarbij wel als pendant zou kunnen dienen. Een andere geest wordt ons daarin geteekend. Helemaal heeft de schrijver de gevaarlijke gewoonte zich nog al eens van beeldspraak te bedienen! Ook durft hij zoo af en toe te schertsen! Als dat maar goed afloopt!

Een Gereformeerde heeft steeds één deugd, waarin hij gemakkelijk anderen overtroft. Hij hecht sterk aan zijn naam „Gereformeerde“. En het klinkt hem spoedig als een nare disqualificatie in de ooren, als hij zich om 't een of ander, al is het ook maar de werkwijze, toe hoort voegen: „dat is toch niet helemaal Gereformeerde“. Of de menschen, die het kwistigst met zulke waarschuwingen zijn, zich altijd even diep rekenschap hebben gegeven van het Gereformeerde, is een zaak, die nog niet steeds voor u vaststaat. Ik denk, dat ze het of heel goed zich bewust zijn, of 't haast helemaal niet weten, de menschen die dat zoo echt, met 'n licht wenkbrauwfronsen zeggen kunnen. En wie dan goed weet wat Gereformeerde is, omdat hij dat Gereformeerde zoo ziels lief heeft, zal misschien wel eens wat minderen met zijn haastig etiketten plakken. De liefde, ja ze maakt beslist en moedig, in haar uitspraken is ze echter ook voorzichtig; vooral waar 't menschen geldt, die ze nog maar weinig kent. Nog meer waar 't methode van werken geldt. 't Heeft me zoo dikwijls getroffen den laatste tijd, dat velen zich zoo telkens afvragen, ook aangaande de Evangelisatie en haar allures, „zou het wel Gereformeerde wezen"? Van waar toch die vrees, dacht 'k dan.

Voor al wanneer zoo'n criticus dan niet 'n weg wees, die uitnemender" was; maar alleen door zijn negatie blijken pogde te geven van eigen Gereformeerdeheid. Ge kent zo allen wel uit eigen omgeving, of heter nog, ge kent die houding vast wel

algemeene voorstellingen (b.v. de heerschappij van het afgetrokken Verstand, de onmogelijkheid der Wonderen, enz.) die zich als het ware hebben vastgezet in den geest van duizenden, en alzo, als vooroordeelen van den tijdgeest, ter hulpe komen aan die verkeerdheid van het oog der ziel, op welke wij boven hebben gewezen als op den voornaamsten grond der ongelooftige kritiek. Bij die verkeerdheid voegen zij, als het ware, nog den steun van een valsche-wetenschappelijke atmosfeer, waarin men alle dingen beneveld, en de hoogste en heiligste bij voorkeur het meest verkeerd ziet. Aan de kusten van Sicilië en in Arabië's zandvlakten treft de reiziger het vreemd verschijnsel aan, dat Fata Morgana genoemd wordt. Dorpen, sloten, boschadjes zweven prachtvol in de lucht, of een verfrischend water lokt den reiziger, om hem, als hij nadert tot lesaching van zijn brandenden dorst, wredelelijk teleur te stellen. Het is een eigenaardige luchtweerskating, ontstaan door de verscheidenheid van warmte der boven elkaar geplaatste luchtlagen. Op dezelfde wijze nu is de heerscheende denkriching van onzen leeftijd als het ware de atmosfeer waarin zich zulke bedriegelijke beelden tekenen. In de natuur helpt tegen deze begoochelingen niets anders dan ware kennis. De grondige natuurkundige verklaart deze Fata Morgana voor een luchtspiegelgeling, terwijl de meerderheid van het reisgezelschap hem misschien uitlacht of met ergernis beschuldigt van hand-tastelijke feiten, het klare getuigenis der oogen, te ontkennen. Op het gebied der geestelijke dingen helpt tegen deze begoochelingen niets anders dan de gedurige gemeenschap met God die de Waarheid is en de waarheid kennen doet; naar het woord waarvan dit gansche betoog, in toepassing op de menschelijke wetenschap, een verklaring tracht te geven: „Bij U is de fontein des levens: in Uw licht zien wij het licht!". Blikken in de Openbaring I, blz. 112—113.

En met rechtstreeksche toepassing op het modernisme schreef Gunning verder nog.

Er is en blijft in eeuwigheid geen andere raad dan dit valsche spiegelbeeld der godloochening, deze

in u zelf. Haast zou 'k zeggen, als ge 'n rasecht Gereformeerde zijt, hebt ge u zelf er zeker wel eens op betrukt, op die vrees, die Hollandsche vrees voor properheid, voor angstvallige zindelijkheid zoo voor ons geliefde „Gereformeerde home". Wij zijn bang voor gevaren. De Schlagworte van onzen tijd zijn „verdoezeling", „vervaging", „vervloeiing der grenzen". De eigen kleur van ons Gereformeerde huisje mag niet vergrauwen onder 't stof, aanwaaiend van and'rer erf, neen, in ernst, dat mag zeker niet... als 't zand opstuift... houdt gesloten uw vensters, maar... als ge 't steeds doet!... een frisch koeltje voelt ge toch zeker in deze dagen ook wel eens graag door uw kamers waien... 't Komt dus alleen maar weer aan op 't kiezen van de juiste uren van zoo'n zomerdag.

Er wordt veel over Evangelisatie geschreven en gesproken en... ge gevoelt nu, dat 't niet uitblijven kan bij ons, ook veel, soms nog meer, over „de gevaren" van de Evangelisatie. In ernst, die zijn er, 'k ken ze ook uit eigen ervaring.

En omdat 'k ze ontmoette, dacht 'k er nog dikwijls over... spitste 'k ook mijn ooren, als 'k er anderen over hoorde; net zooals ge doet, wanneer ge in een gezelschap anderen hoort praten over een derde dien ook zij kenden, of ook, (en dan hebt ge wel eens heimelijk uw schouders opgehaald) dien ook zij wel eens „hadden hooren noemen". Dan zit er soms een knus vermaak in, de luijes eens door te laten gaan, tot ge uitroept „maar kent U dien m'nheer?" waarop dan een bevreemd, een aarzelen u aanzien volgt met 'n „ja, och, dat nu niet, maar". Als ge kalmer zijt en niets zegt, schiet u misschien een halfvergeten regel van een af ander gedicht te binnen, als b.v. fama crescit eundo.

Er zijn gevaren aan het evangeliseeren verbonden. Ge kunt 't heel best eens niet Gereformeerde doen, maar evengoed kunt ge 't Gereformeerde, niet doen. Wat het gemakkelijkst gaat, is mij niet steeds duidelijk.

En dan denk 'k verder soms aan die voorzichtige menschen uit 't Spreukenboek, die wanneer er leeuwen ('k wil er hun ten gerieve wel meervoud van maken, ziet ge) op den weg zijn, wijselijk en veilig thuis blijven, zeker, als ge geen verweer hebt, zou 'k ook niet juist dat moment kiezen om me wat te vertreden. Alleen is er nog een categorie menschen, die weinig uitgaat, die misschien, wanneer 't wat al te kras is om te spreken van „een rondgaanden brieschenden leeuw" ook nog zoo goed op de hoogte zijn van de kwaliteit van hun colbertje, dat ze met zorg bedenken, hoe hun kleeren bij 't ingaan in „heggen" (foel, wie loopt daar nu ook) wel eens een scheur konden oploopen... en „ja moet toch altijd netjes voor den dag komen".

Ja 't is eigenaardig, menschen, die binnenshuis zoo weinig gevaren zien, moeten wel goed op de hoogte zijn van 't legio onheilen, dat daar die wandelaars bedreigt. En, ze hebben wel wat voor 'n ander over; met drukgebarend weeken, waarschuwen ze van achter hun venster... en zeggen hoofdschuddend tot hun tafelbuur, zoo lang 't nog niet misloopt, „Als dat maar goed afkomt allemaal"... en mocht er iets gebeuren, dan hebben ze vóór 't ongeval nog goed en wel een feit is, bijna het er al uit „Dat heb je d'r nu van" en dan, 'n wedijveren in wijze uitspraken, die wel voor ettelijke kopjes thee pratensstof leveren.

Ja, er zijn menschen, die veel hechten aan den naam „voorzichtig". Jammer, dat sommigen ervan, die zoo graag zich zoo hoorden noemen, door den

fata morgana van de moderne atmosfeer, als een ijdele luchtverheveling te ontkennen. Blikken in de Openbaring, III, blz. 95.

Ook Dr Hoedemaker had voor de moderne theologie dit beeld reeds gebruikt in zijn lezing: Het Feit en de Geschiedenis der Openbaring, waar hij schreef, blz. 16:

Er mogen wetenschappelijke mannen onder de modernen wezen, maar hunne theologie is zoo onwetenschappelijk mogelijk; want zij is afgesneden van de wetenschap, haar Godsgebruik wordt geblokkeerd door de geheele reeks van eindige oorzaken en gevolgen, en haar Godsdiens is ook niet anders dan eene Fata Morgana — een gezichtsbedrog, de weerkaatsing van het frissche, godsdienstige leven, dat rondom de bronnen der heilsopenbaring ontstaat, door den luchtspiegel van de onverdelgbare behoeften des harten, in hetgeen anders slechts de dorre woestijn der natuur en des levens zoude zijn.

Om de strekking van zijn betoog, dat het modernisme een Fata Morgana is, recht te doen verstaan, teekende Dr Kuyper het moganaverschijnsel zeer uitvoerig, en gaf hij in Minasi's eigen woorden den indruk terug, door dezen 't driemaal toe van dit wonderde luchtverschijnsel op Regio's zee-kust genoten:

Nauwelijks, — zoo ongeveer schrijft hij — was de zon des morgens zoo hoog aan de transen gestegen, dat ze ter halver hoogte haar zenith bereikt had, of op een oogenblik, dat wind noch atroom den zeespiegel rimpelde, doemde plotseling uit de blauwe golven een majestueus en heerlijk schouwspel op, dat zich, eindeloos verveelvoudigd, tot duizelens toe verbreedde voor mijn blik. Eerst dansten daar in verblindenden glans lange reien van marmeren zuilen, met sierlijk kapiteel getooid en overweld met de zuiverste bogen. Maar allengs doken deze weg, als om voor machtiger te wijken, en nu stegen uit de diepte de statige, de weelderigste paleizen op, rustend op arduinen puiën, met het zonlicht door de vensters stralend, met torens

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXXIX.

37. Het Modernisme, een Fata Morgana op christelijk gebied. Amsterdam, H. De Hoogh & Co., 1871.

Deze Lezing, den 14den April 1871 te Amsterdam in Odéon gehouden, werd terstond daarna ter perse gelegd. De verschijning liet echter nog eenige maanden op zich wachten. Blijkbaar hebben de Aanteekeningen, achter de Lezing geplaatst den schrijver heel wat tijd gekost. Tegen het einde van Augustus echter kwam deze studie uit, voorzien van niet minder dan 60 aanteekeningen, 20 bladzijden kleine letter beslaande.

De hoofdzak dezer Lezing, n.l. dat de moderne Theologie een efemeride, een vluchtig verschijnsel is geweest, was niet nieuw.

Reeds eerder had Professor Van Oosterzee het geruststellend gezegd van een kerkvader aangehaald: „Nubicola est, transibit.", „het is een wolkje, het zal voorbij drijven", en op dit gezegde bouwde hij de door hem aangekondigde verwachting, dat het opkomend onweder der nieuwe richting eerlang blijken zou, slechts een kortstondige verduistering van den kerkelijken hemel geweest te zijn.

En later sprak Dr J. Cramer van „de illusie der moderne richting".

Vervolgens kwam Dr Kuyper, die het modernisme een Fata Morgana noemde.

En zelfs deze beeldspraak was niet fonkelnieuw.

Reeds in 1866 had Ds J. H. Gunning Jr geschreven:

Er zweven in den dampkring van onzen tijd zekere